

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
«Інклюзивна освіта»
2022-2023 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Гуренко Ольга Іванівна, д. пед. н., проф., перший проректор БДПУ; Попова Анастасія Сергіївна, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, к.п.н., доцент.
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=486
Контактний телефон	-
Е-mail викладача	hurenkoolga75@gmail.com , kovakeva.anastasia.45@gmail.com
Графік консультацій	Гуренко Ольга Іванівна – щовівторка з 13.00 до 14.00 (дистанційно – на платформі Zoom); Попова Анастасія Сергіївна – щовівторка з 12.00 до 14.00 (дистанційно – на платформі Zoom).

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
Денна	3/90	16	12	62	Екзамен
Заочна		10	6	74	

Семестр: V семестр.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: порушення психофізичного розвитку, інтеграція, інклюзія, інклюзивне навчання, інклюзивний освітній простір, особливі освітні потреби, асистент вчителя, асистент дитини, індивідуальна програма розвитку, корекційно-розвиткова робота, психолого-педагогічний супровід.

Мета курсу: розкрити теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти; сформувати у майбутніх соціальних працівників та соціальних педагогів готовність до здійснення професійної діяльності в інклюзивному освітньому просторі.

Предмет курсу: теоретико-практичні засади організації інклюзивної освіти.

Програмні компетентності:

ЗК-9 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ФК-3 Здатність розробляти та застосовувати моделі, тактики, технології соціальної допомоги, соціально-педагогічного супроводу клієнтів для розв'язання соціальних проблем.

Результати навчання:

ПРН-8 Здатен класифікувати методи, моделі соціальної роботи в професійній діяльності.

ПРН-14 Здатен рекомендувати клієнтам оптимальні шляхи вирішення проблемних ситуацій.

Зміст курсу:

Тема 1. Інклюзивна освіта: проблеми й досвід

1.1. Теоретичні засади впровадження інклюзивної освіти

Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти та інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень розвитку. Основні принципи інклюзивної освіти.

1.2. Світовий досвід інклюзивної освіти

Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії). Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії). Освітня реформа (досвід Голландії). Шведська модель інклюзивної освіти. Варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини).

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти

2.1. Інклюзія - стратегія міжнародного та українського законодавства

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти, зокрема, Саламанська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Приклади з законодавчо-нормативної бази окремих країн. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про інклюзивно-ресурсний центр, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у закладах освіти тощо).

2.2. Інноваційні тенденції розвитку інклюзивної освіти

Сучасні стратегії впровадження освітньої інклюзивної практики. Результати моніторингового дослідження стану інклюзивної освіти в Україні. Базові моделі інклюзивної освіти дітей з особливими потребами. Роль інклюзивно-ресурсних центрів у впровадженні інклюзивного навчання.

Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі

3.1.-3.2. Спеціальна освіта в Україні

Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна та горизонтальна структура; спеціальні заклади дошкільної та загальної середньої освіти, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.) Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Розгляд і обговорення окремих найпоширеніших контраверсійних питань у навчанні дітей з особливими потребами.

Тема 4. Батьки та інклюзія. Співробітництво – основа роботи з батьками

4.1. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. Батьки – як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Завдання батьків як членів навчальної команди. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Обмін конструктивною інформацією. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Батьки – активні учасники шкільної громади. Волонтерство та адвокатство батьків.

4.2. Корекційно-розвиткова робота як складова інклюзивного навчання

Корекційно-розвиткова робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Мультидисциплінарна команда та її діяльність в умовах інклюзивного закладу освіти. Співпраця фахівців як умова успішності інклюзивного навчання.

Тема 5. Організація інклюзивного навчання у закладах освіти

5.1. Курикулум освітнього та корекційно-розвиткового процесів

Організація інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Курикулум (навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти): визначення та складові. Державний стандарт для дітей з особливими освітніми потребами. Загальноосвітні, спеціальні та корекційно-розвивальні програми, їх адаптація та модифікація. Реалізація курикулуму в освітньому процесі.

5.2. Індивідуальна програма розвитку та її складові

Індивідуальна програма розвитку як складова курикулуму. Необхідність використання індивідуальної програми розвитку у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Розробка індивідуальної програми розвитку. Підготовка та вимоги до підписання ІПР. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку. Аналіз основних компонентів індивідуальної програми розвитку. Оцінювання навчальних досягнень дітей з ООП в інклюзивному класі.

Тема 6. Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти

6.1.-6.2. Особливості здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти

Психолого-педагогічний супровід інклюзивного навчання дітей з особливими потребами за основними напрямками роботи. Комплексний підхід в організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку. Модель психолого-медико-педагогічного супроводу дитини з психофізичними вадами. Інклюзивне навчання дітей з інтелектуальною недостатністю: особливості організації та змісту. Особливості інклюзивної освіти для дітей з аутизмом. Особливості інклюзивної освіти для дітей з аутизмом. Характеристика соціальної послуги супроводу під час

інклюзивного навчання на основі Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, бесіда, сторітейлінг, навчальна дискусія); наочні (спостереження, ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, навчальні фільми); практичні (вправи, розв'язання професійно зорієнтованих ситуацій, тренінг, гейміфікація, дослідження, проектування); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю, метод тестового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять). Навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи. Навчання є практико-орієнтованим: програмою передбачено екскурсійні виходи до Інклюзивно-ресурсного центру, залучення фахівців-експертів відповідної галузі та батьків дітей з особливими освітніми потребами до проведення аудиторних занять.

Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Лекційні заняття передбачають ведення письмового (електронного) конспекту. Наявність конспекту є однією з вимог допуску до складання іспиту.

Підготовка до семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань за темою, спираючись на перелік рекомендованої літератури та самостійний пошук джерел для отримання необхідної інформації, з подальшим їх обговоренням у форматі дискусій, мозкових штурмів тощо. Відпрацювання пропущених семінарських занять є обов'язковим, здійснюється у форматі очного або дистанційного (на платформі Zoom) спілкування викладача зі здобувачем (не пізніше, ніж через тиждень з моменту проведення заняття та згідно графіку консультацій).

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у письмовому або електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (ноутбук, мультимедійне обладнання); програмне (Microsoft Office (Power Point, Word), Zoom, Moodle, репозитарій); наочність (мультимедійні презентації, навчальні фільми).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Екзамен	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	50	100	
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль)*

№ з/п	Види робіт за темами	Бали рейтингу
1	Тема 1.	
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години) або доповнення на семінарському занятті	0 – 5/ 0 - 2
1.2.	Виконання самостійної роботи (заповнення таблиці) до теми 1	0 - 5
1.3.	Виконання ІНДЗ (відповідь на письмові завдання) до теми 1	0 - 15
Максимум за тему 1		25 балів
Тема 2		
2.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години) або доповнення на семінарському занятті	0 – 5/ 0 - 2
2.2.	Виконання самостійної роботи (підготовка теоретичного матеріалу та усне опитування) до теми 2	0 - 10
2.3.	Виконання ІНДЗ (підготовка та участь у діловій грі) до теми 2	0 - 10
Максимум за тему 2		25 балів
Тема 3		
3.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години) або доповнення на семінарському занятті	0 – 5/ 0 - 2
3.2.	Виконання самостійної роботи (заповнення таблиці) до теми 3	0 - 5
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3: <ul style="list-style-type: none"> • ознайомлення із запропонованим матеріалом ; • виконання на його основі письмових завдань; • підготовка та участь у груповій дискусії. 	0 – 15: 0 – 3 0 – 7 0 – 5
Максимум за тему 3		25 балів
Тема 4		
4.1.	Виконання самостійної роботи до теми 4: <ul style="list-style-type: none"> • заповнення таблиці; • створення помічника-радника. 	0 – 10: 0 – 5 0 – 5
4.2.	Виконання ІНДЗ до теми 4: <ul style="list-style-type: none"> • підготовка та участь у діловій грі; • реферат 	0 – 15: 0 – 5 0 – 5
Максимум за тему 4		25 балів
Тема 5		
5.1.	Відповідь на семінарському занятті 5.1 або доповнення на семінарському занятті	0 – 5/ 0 - 2
5.2.	Відповідь на семінарському занятті 5.2 або доповнення на семінарському занятті	0 – 5/ 0 - 2
5.3.	Виконання самостійної роботи до теми 5: <ul style="list-style-type: none"> • заповнення таблиці (до теми 5.1./5.2.); • дискусія за питаннями СР. 	0 – 5: 0 – 1,5 0 – 1,5 0 – 2
5.4.	Виконання ІНДЗ до теми 5: <ul style="list-style-type: none"> • виконання письмових завдань (вимоги до складання корекційних програм/ вимоги до ППР); • реферат; • підготовка та участь у діловій грі. 	0 – 10: 0 – 1,5/ 0 – 1,5 0 – 3 0 - 4

Максимум за тему 5		25 балів
Тема 6		
6.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години) або доповнення на семінарському занятті	0 – 5/ 0 - 2
6.2.	Виконання самостійної роботи до теми 6	0 – 5
6.3.	Виконання ІНДЗ до теми 6: Розробка авторської моделі ідеального закладу освіти з інклюзивним навчанням	0 – 15
Максимум за тему 6		25 балів

* Детальну систему нарахування рейтингових балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлено на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю (екзамену) здійснюється за умови накопичення здобувачем вищої освіти прохідного балу – 35. Підсумковий контроль здійснюється у формі усного екзамену.

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати максимум 100 балів (50 балів – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (екзамен)).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100,$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма темами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Шкала оцінювання: ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Рекомендована література:

Базова

1. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів та батьків / Укладачі Н.В. Заєркова, А.О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
2. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с.
3. Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру: метод. посіб. / авт. кол. за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. – Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. – 228 с.

4. Колупаєва А.А. Інклюзивне навчання: вибір батьків. / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: Літера ЛТД, 2019. – 56 с.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко – К.: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навчальний посібник / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. – 338 с.
7. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ. – ТОВ: Агенство «Україна», 2019. – 300 с.
8. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. – [2-ге вид., доп.]. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. – 170 с.
9. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
10. Шевців З.М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: монографія / З. М. Шевців. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 384 с.

Допоміжна

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.
2. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [Тоні Бут]; пер. з англ. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190.
3. Індивідуальна програма розвитку / Укладач – Скрипник Т., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 24 с.
4. Інклюзивний ресурсний центр: досвід проекту / Під заг. ред. Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
5. Міжнародні документи зі сфери інклюзивної освіти / Укладач – Скрипник Т., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 20 с.
6. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [Редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А.М. Гуржій (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)] / За заг. ред. В.Г. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2016. – С. 68–77.
7. Підтримай себе – підтримай дитину: путівник для батьків дітей з особливими потребами / Укладач – Скрипник Т., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 36 с.
8. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. / Укладач – Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 70 с.
9. Школа для кожного: посібник / Упорядник: Байда Л. Ю. – К., 2015. – 60 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Медіатека ФДССО
4. Інші сайти:
<http://www.pdkintl.org/kappan/k0206sti.htm>
<http://www.ussf.kiev.ua>
www.canada-ukraine.org
http://www.learning.gov.ab.ca/k_12/specialneeds
www.isp-2006.narod.ru <http://www.ikpp.npu.edu.ua/>